

6. Şubat Devrimi'nden ikili iktidara

Şubat Devrimi

1917 yılında, geleneksel olarak kutlanan Kanlı Pazar'ı anma gününde (9 Ocak) 114 işyerinden 137.500'e yakın işçi greve çıktı. Bu grev rastlantısal olarak ortaya çıkmadı. Nitekim, Şubat'ın son haftası içinde bundan daha büyük ve daha derin yeni bir grev hareketi gelişti. Bu, Putilov işletmelerindeki lokavtın ve giderek derinleşen ekmek kıtlığının bir ürünüydü.

18 Şubat günü, Putilov işletmelerinden birinde işçiler yüzde 50 oranında bir ücret artışı talebinde bulundular. İşyeri yönetiminin bu talebi yerine getirmeyi reddetmesi üzerine işçiler oturma grevine başladılar. 21 Şubat'ta bu işçiler işten atıldılar. Grev diğer işletmelere yayıldı, işletme yönetiminin buna tepkisi tüm işletmeleri belirsiz bir süre için kapatmak oldu. Bu, iyi örgütlenmiş 30.000 kadar işçinin kendisini sokakta bulması anlamına geliyordu. Putilov'daki lokavt grev hareketinin yaygınlaşmasına önemli bir katkıda bulundu.

Ekmek kıtlığına gelince; Petrograd'ta Şubat ayı ortalarında yalnızca on günlük ekmek üretimine yetecek kadar un kalmıştı. Askeri bölge komutanı General S. S. Khabalov, belediye yöneticileriyle birlikte ekmeği karneye bağlamaya karar verdi. Bunu haber alan insanlar ertesi sabah, 16 Şubat günü, fırınların ve yiyecek satan dükkanların önlerinde uzun kuyruklar oluşturdular. Birkaç saat gibi kısa bir süre içinde boşalan dükkanlar kepenklerini indirdiler. Bunun üzerine, halk kalabalık gruplar halinde dükkanların camlarını kırmaya başladı. Ertesi günlerde bu tür olaylar tekrar tekrar yineleni.

23 Şubat, Uluslararası Kadın Günü idi. Fabrikalardaki konuşmalardan sonra sokaklara dökülen kalabalık kadın grupları ekmek için haykırıyorlardı. Orada burada kızıl bayraklar görülmeye başlandı, 'Kahrolsun otokrasi' sloganı işitilmeye başlandı.

23 ve 24 Şubat olayları, gizli bir okhrana raporunda çok canlı bir şekilde anlatılır:

["23 Şubat sabahı saat 9'da, Vyborg bölgesindeki fabrika ve işletmelerde çalışan işçiler, fırın ve dükkanlardaki siyah ekmek kıtlığını protesto etmek üzere greve çıktılar; grev, Petrograd, Rojdestvenski ve Liteinyi bölgelerindeki bazı fabrikalara sıçradı ve 50 işyerinden toplam 87.534 işçinin yedi gün boyunca grev yapmasıyla birlikte sanayi işletmelerinde üretim durdu.

Öğlen saat 1'de caddelerde büyük kalabalıklar halinde yürüyerek 'Ekmek İstiyoruz!' diye bağırarak Vyborg bölgesi işçileri karışıklık yaratmaya, yol boyunca çalışmayı sürdüren arkadaşlarını aralarına katmaya ve karşılarına çıkan tramvayları durdurmaya başladılar. Şoförlerden elektrik motorlarının anahtarlarını alan göstericiler 15 tramvayın durmasına ve Petrograd tramvay istasyonuna çekilmesine neden oldular.

"Kendilerini dağıtmak için bölgeye sevk edilmiş polis ve askerler tarafından kovalanan grevciler bir yerde dağıtılıyor, ancak olağandışı inatçılıklarını açıkça göstererek bir başka yerde yeniden toplanıyorlardı.

Vyborg bölgesinde asayiş ancak akşam 7 sularında sağlandı."(1)]

Ertesi gün işçi hareketi dinamizminden hiçbir şey yitirmiş değildi. Nitekim 24 Şubat akşamı geç saatlerde tutulmuş bir okhrana raporunda şunlar ifade edilmiştir:

["İşçilerin ekmek kıtlığı ile ilgili olarak dün gerçekleştirdikleri grev bugün de devam etti; gün boyunca toplam 158.583 işçinin çalıştığı 131 işletme kapandı.

"Grev kararı almış işletmelerdeki işçiler sabah fabrikalarına geldikten sonra kısa süren bir müzakereden sonra fabrikalarını terk etmeye başladılar; bir kısmı evlerine giderken diğer bir kısmı caddelere dağıldı ve birtakım karışıklıklar çıkardı...

"Bu şekilde, kalabalığın sayısı hızla ilkin iki, daha sonra üç bin kişiye ulaştı. Bolşoy Meydanı'nın köşesi ile Grebetskaya Caddesi'ndeki göstericiler bir takım gücündeki polisle karşı karşıya geldi; polis onları durdurmada sayıca yetersizdi ve göstericilerin yollarına devam etmesine izin vermek zorunda kaldı. Kamennostrovskii Meydanı'ndaki kalabalık Kazaklar ve atlı polisler tarafından dağıtıldı.

"Göstericiler arasında çok sayıda öğrenci de vardı... Sabah saat 9 sıralarında işe gelen 'Aivaz' fabrikasının 3.500 işçisi otomobil atölyesinin bulunduğu binada toplandı; burada dışarıdan gelen konuşmacılar hükümete karşı duydukları hoşnutsuzluğu dile getirdiler ve işçileri birleşmeye, Duma'nın mevcut hükümeti görevden almasını sağlamak için aktif gösteriler düzenlemeye çağırdılar; ayrıca, harekete geçmeleri halinde yalnızca işçilerden değil, demiryolu, tramvay, telgraf ve postane çalışanlarından da destek göreceklarini söylediler. Taleplere gösteriler eşlik etmeli, ancak etraf tahrip edilmemeliydi. Caddelerde tek bir kalabalık olarak değil, ayrı ayrı gruplar halinde yürünmeli, her grup saat 3'te Duma'ya ulaşmış olmaya çalışmalıydı. Sonuç olarak, hükümetin görevden alınması talebini dile getiren bir karar benimsendi. Yaklaşık 3.000 işçiden oluşan ve Nevski Meydanı boyunca ilerleyen bir kalabalık, 80 numaralı binaya geldiğinde durdu;

burada işçiler mevcut rejimin devrilmesi çağrısında bulunan, ertesi gün, 25 Şubat'ta, öğlen saat 12'de Kazan Katedrali yanında toplanılmasını öneren bir konuşmacıyı dinlediler. Yukarıda anlatılan olaya bağlı olarak, polis teşkilatından bir komiser muavininin raporuna dayanılarak eklemek gerekir ki, 'Kalabalığa yakın bir yerde bulunan Kazaklar onu dağıtmak için girişimde bulunmadılar.' Kazakların ve askerlerin hareketsiz kaldıklarını bildirir başkaca duyular da alınıyor."(2)]

Ertesi gün, 25 Şubat'ta, okhrana raporları askerlerin ve hatta Kazakların işçileri bastırmaya hazır olmadıklarına dikkat çekiyor, daha olumsuz bir tablo çiziyorlardı:

["25 Şubat günü, Bolşoy Samsonievski Meydanı'ndan Botkinskaya Caddesi Boyunca Nijni Novgorod Caddesi'ne doğru ilerleyen yaklaşık 6.000 kişilik bir işçi topluluğu, başlarında at üzerinde boy gösteren 5. Bölge Polis Şefi Shalfeev olan bir Kazak ve polis takımı tarafından karşılandı. Kalabalık polis şefini atından yere düşürerek sopa ve demiryolu raylarını yerinden oynatmak için kullanılan demir çengelle dövmeye başladı. Polisler kalabalık üzerine ateş açtılar (Kazaklar gözle görülür biçimde hareketsiz kaldılar); bunun üzerine kalabalıktan da ateş açıldı. Polis şefi ciddi bir biçimde yaralandı ve askeri hastaneye kaldırıldı.

"Kalabalık hala aynı noktada duruyor. Ayrıntılı bilgiler toplanmaya çalışılıyor... 25 Şubat'ta, Vasilevski bölgesi 1. mıntıka komiserliğinin Finlandiya Muhafız Alayı yedek taburu komutanına gönderdiği -bir kopyası okhranaya da ulaştırılmış- rapor da Kazakların hareketsizliğinden söz ediyor. Rapor, ayın 25'inde Vasilevski Adası'nda polis ve Finlandiya alayı askerleri tarafından bastırılan karışıklıklarla ilgilidir ve 'olay yerine gelen 1. Don Kazak Alayı'na bağlı müfrezenin asayişin sağlanması için hiçbir şey yapmadığını' bildirir... Eğer karışıklıkları önlemek üzere kesin önlemler alınmazsa, pazartesi günü caddelerde barikatların kurulması muhtemeldir. Ayrıca, belirtmek gerekir ki, karışıklıkları bastırmak üzere olay yerine sevk edilen askeri birlikler arasında göstericilere yakınlık gösterenler olmuş, hatta bazı birliklerden askerler 'daha sıkı bastırın' diyerek göstericileri teşvik etmişlerdir. Eğer denetim yitirilir ve liderlik yeraltındaki devrimcilerin üst düzey militanlarının eline geçerse, olayların çok daha ciddi boyutlara sıçraması beklenmelidir."(3)]

26 Şubat'ta, bir okhrana raporunda ilk kez bir askeri ayaklanmadan söz edilir:

["Polis komiser muavini Kharitonov'un raporuna göre, saat sabah 6'da, Pavlovsk Muhafız Alayı'nın 4. Bölüğü, daha önce atçılık okulunun avlusundaki kışlasını terk edip Nevski Meydanı'na gönderilmiş ve burada halkın üzerine ateş açmış olan aynı alayın talim müfrezesine duyduğu kızgınlıkla, başında yetkisiz bir subayın komutanlığında adı geçen müfrezeyi bulunduğu görev yerinden uzaklaştırmak amacıyla Nevski Meydanı'na doğru yürüyüşe geçmiştir. Ancak, yolları üzerinde bulunan Hazreti İsa Kilisesi yakınında on atlı memurdan oluşan bir polis devriyesiyle karşılaşan 4. Bölük askerleri, 'gaddarlar' diye bağırarak polisleri kışkırtmışlar, daha sonra onların üzerine birkaç el ateş etmek suretiyle bir polis memurunu ve atı öldürmüşler, bir polisle atını da yaralamışlardır. Daha sonra kışlasına geri dönen askerler burada bir ayaklanma başlatmışlardır. Ayaklanmaya müdahale etmek üzere olay yerine gelen Albay Eksten bir asker tarafından yaralanmış ve bir elini kaybetmiştir. Bunun üzerine Preobrajenski Muhafız Alayı'ndan çağrılan bir birlik olay yerine gelerek ayaklanmacı askerleri silahsızlandırmış ve teslim almıştır."]

26 Şubat'ta, General Khabalov çar'dan çok sert ifadelerin kullanıldığı bir telgraf aldı; telgrafta şunlar söyleniyordu: 'Sana, hemen yarından itibaren başkent sokaklarındaki tüm karışıklıkları derhal bastırmanı emrediyorum; anavatanımızın Almanya'ya karşı zor bir savaş verdiği böyle bir anda bu tür olaylara asla müsamaha gösterilemez.'

Çar'ın bu emri Petrograd'taki askeri yetkililerin taktiklerinde esaslı bir değişime yol açtı. O zamana kadar göstericilerin üzerine ateş açmaktan kaçınılmıştı. Şimdi ise, Khabalov, emrindeki subaylara, uyarıya rağmen dağılmamakta ısrar eden göstericilerin üzerine ateş açılması emrini veriyordu. Rejim kumar oynamaktaydı. Eğer askerler emirlere itaat ederlerse devrimci hareket ezilecekti. Ama ya itaat etmezlerse? Polis, kararlılığını göstermek üzere, aralarında Bolşevik Parti Petersburg Komitesi'nin beş üyesininin de bulunduğu yüze yakın insanı 26 Şubat akşamı tutukladı. O gün (Pazar) yaşanan olaylar, yüzeysel olarak, hükümetin bir zaferine işaret ediyor gibiydi. Şehir merkezinin dört ayrı yerinde toplulukların üzerine ateş açılmıştı; Znamenskaya Meydanı'nda Volinski Alayı'na bağlı bir müfreme tüfeklerin yanısıra makinalı tüfek de kullanmış, açılan ateş sonucu 40 kadar insan ölüirken bir o kadarı da yaralanmıştı. Akşam saatlerinde Pavlov Alayı'nın bir bölüğünde bir ayaklanma girişimi yaşanmış, ancak bu ayaklanma diğer askerlerin yardımıyla bastırılmış ve ayaklanmanın elebaşları tutuklanarak Peter ve Paul kalesine kapatılmıştı.(4)

Ne var ki, ertesi gün ayaklanma ordu içinde yayılmaya başladı. Uzun süredir devam eden sokak gösterilerini muzaffer bir devrime dönüştürecek olan bu ayaklanma, önceki gün yapılan gösteriler sırasında işçilere en büyük kayıpları verdirmiş olan alayda, Volinski Alayı'nda başladı. Askerler gece boyunca o gün yaşanan olaylar hakkında konuşmuşlar ve bir daha toplulukların üzerine ateş açmamaya karar vermişlerdi.

27 Şubat sabahı alay yatakhanelerine gelen Yüzbaşı Lasheviç, askerlerin 'Bundan böyle kalabalığa ateş açmayacağız' bağışlarıyla karşılanmıştı.

Bir okhrana raporunda bu olay şöyle anlatılır:

["Polis komiser muavini Liubitski'nin tuttuğu rapora göre, Volinski Alayı'nın eğitim müfrezeleri sabah saat 9'da Vilna Geçiti'ndeki 13/15 numaralı barakalarda ayaklandılar, askerlerden sorumlu olan Yüzbaşı Lasheviç bir tüfek kurşunuyla öldürüldü; bundan sonra, Litovskii Alayı ayaklandı; Kiroçnaya Sokağı'ndaki barakalarda yerleşmiş olan adı geçen alayın askerleri cephaneliği yağmalamaya, araçlardaki şarjörlere ve tabancalara el koymaya başladılar; aynı barakalarda bulunan Preobrajenski Alayı'nın bir bölümü de bunlara katıldı.

Komiser muavini Liubitski'nin raporuna göre, öğlen saat 12'de, Preobrazhenkii Alayı'nda (Kiroçnaya Sokağı no 37) askerler, silahların ve cephaneliğin dağıtılması talebini reddettiği için alay komutanı olan Albay Bogdanoviç'i öldürdüler; bu alayın askerleri, bundan sonra, gruplar halinde alay cephaneliğinin bulunduğu yerler olan Nevski Meydanı'na, Duma'ya ve Vyborg bölgesine doğru dağıldılar. Ayaklanmayı diğer birliklere sıçratmak amacıyla bütün diğer alaylara atlarla ve otomobillerle haberciler gönderdiler. Çatışmalar başlamış bulunuyor. Gospitalnaya, Paradnaya ve diğer caddelerdeki kalabalıklar bir hayli büyük."(5)]

Dürüst bir görgü tanığı ve devrimin kusursuz bir tarihçisi olan N. N. Sukhanov'a göre, kışlarını terk ederek kalabalığa katılan askerlerin sayısı 25.000 dolayındaydı ve garnizonda kalan askerlerin -bunlar da toplam 160.000 kadardı- de işçileri fiili olarak bastırmaya istekli oldukları söylenemezdi.(6) Bir başka kaynağa göre ise, 27 Şubat'ta greve çıkmış olan 385.000 işçiye katılan askerlerin sayısı 70.000 idi.(7) 28 Şubat çarçı güçlere son darbenin vurulduğu gün oldu: Rejime 'bağlı' askeri birliklerin son kalıntıları da teslim oldular; Peter ve Paul kalesi bir tek kurşun dahi sıkılmadan ele geçirildi; çar'ın bakanları ya tutuklandılar, ya da yeni yöneticilere teslim oldular.

Kendiliğinden bir devrim

Devrim tamamen kendiliğinden ve plansız bir biçimde gerçekleşti. Troçki'nin de haklı olarak belirttiği gibi, 'hiç kimse, ama hiç kimse, 23 Şubat'ın mutlakiyete karşı kesin ve nihai bir hareketin başlangıcına işaret ettiğini düşünmemişti -eldeki verilere dayanarak bunu kategorik olarak ileri sürebiliriz'.(8)

Sukhanov da benzeri bir gözlemlerde bulunuyor: 'Büyük ayaklanmaya hazırlanmakta olan bir tek parti bile yoktu.'(9)

Aynı şekilde, okhrananın eski bir yöneticisi de, devrimin 'parti ajitasyonunun bir ürünü değil, bütünüyle kendiliğinden gelişmiş bir olgu' olduğunu ifade etmiştir.(10)

Şubat Devrimi'nde çok etkin bir rol oynamış olan Bolşeviklerin Vyborg Bölge Komitesi'nden işçi lideri Kairov, sonraları, 23 Şubat gününe ilişkin olarak 'devrimin böylesine yakın bir zaman içinde gerçekleşebileceği hiç kimsenin aklına gelmemişti' demişti. 22 Şubat günü bazı kadın işçiler ertesi günkü Uluslararası Kadın Günü'nün örgütlenmesi faaliyetini görüşmek üzere bir toplantıda bir araya geldiklerinde, Kairov onlara acele eylemlere girişmekten kaçınmalarını salık vermişti.

["Fakat, 23 Şubat günü beni şaşırıtın ve kızdıran bir gelişme oldu; Erikson işletmesinin koridorunda acil bir toplantı yapmakta olan beş kişiden biri olan yoldaş Nikifor Ilyin'den, bazı tekstil fabrikalarında greve gidildiği, metal işçilerini desteklediklerini bildirmiş olan kadın işçilerden bir heyetin geldiği haberini aldık. "Grevcilerin bu davranışı beni çok kızdırmıştı, çünkü hem partinin Bölge Komitesi'nin kararını hiçe saymışlar, hem de daha bir gece önce onlara temkinli ve disiplinli olmalarını salık vermiş olmama karşın greve çıkmışlardı.

"Bolşevikler istemeye istemeye buna (grevlerin yaygınlaşmasına) razı geldiler, diğer işçiler de - Menşevikler ve sosyalist devrimciler- bunu takip ettiler. Çünkü, bir kitle grevi bir kez başladığında size düşen görev herkesi sokağa çıkmaya çağırmak ve insanlara önderlik etmektir."(11)]

Bolşevikler, genel grev çağrısı yapan ilk bildirilerini ancak 25 Şubat'ta çıkarabildiler -2.000 işçi çoktan işe paydos dedikten sonra!

Aynı gün, Petrograd'taki Bolşevik liderlerden Şliapnikov, inatçı işçilere silah dağıtmayı reddediyordu:

'Silah arayışına girmeyi kesinlikle reddedtim ve tüm işçilere silah temin edilebilmesi için askerlerin ayaklanmaya çekilmesi gerektiğini söyledim. Bu, birkaç düzine tabanca bulmaktan daha güç bir işti, fakat bütün eylem programının gelip dayandığı temel sorun da buydu.'(12) Bu, Şliapnikov'un uzak görüşlülüğünün mü, yoksa sorumluluğu üstüne almaktan duyduğu çekingenliğin bir ifadesi miydi?

Tekrar Kairov'a dönersek; olaylar yaşandıktan çok sonra Kairov şunları yazabilmişti: 'Parti merkezlerinden yönlendirici nitelikte hiçbir inisiyatif görmedik... Petersburg Komitesi tutuklanmıştı ve Merkez

Komitesi'nin temsilcisi olan Yoldaş Şliapnikov bir sonraki gün için birtakım direktifler verebilecek durumda değildi.'

26 Şubat Pazar günü görel olarak sakin geçti. Fabrikalar kapalı durumdaydı ve kitlelerin gücünü kestirmek olası değildi. Daha önceki günlerde olduğunun aksine, işçiler fabrikalarda bir araya gelip toplanamıyorlardı, bu gösteri yapılmasını engelliyordu. Doğal olarak, Kairov gibi aşağı kademedeki liderler halkın içinde bulunduğu ruh halini değerlendirmekte zorlanıyorlardı. Böylece, aynı günün akşamı, Pazar gecesi, Kairov şöyle bir çıkarsamada bulundu: 'Devrim güç kaybediyor. Göstericiler silahsızlandırılmış durumdadır. Kesin bir kararlılık içine girmiş olan hükümete karşı artık bir şey yapılamaz.'

Şubat Devrimi'nin kendiliğinden bir niteliğe sahip olduğunu doğrulayan bir diğer kaynak ise okhranadır. Bolşevik Parti içinde 'Limonin' takma adıyla faaliyet yürüten bir okhrana ajanı, şu raporu hazırlamıştı:

["Başlamış bulunan hareket, herhangi bir parti hazırlığı ve bir eylem planı için yapılmış herhangi bir müzakere olmaksızın alevlendi. Devrimci çevreler ancak ikinci günün sonuna doğru, hareketin eriştiği başarı düzeyini mümkün olan en geniş sınırlarına kadar geliştirme olasılığı belirlediği zaman harekete geçmeye başladılar... Partiyle ilişkisi olmayan kitlelerin genel tavrı şu şekildedir: Hareket, herhangi bir hazırlık olmadan ve bütünüyle yaşanan ekmek kıtlığına bağlı olarak, kendiliğinden başladı."(13)]

Bununla birlikte, devrimin kendiliğinden karakterine işaret etmenin ona katılan insanların ve alt düzey liderlerin siyasi fikirlerden yoksun olduklarını ileri sürmek anlamına gelmediğini burada hemen belirtmek gerekir. Troçki, 'Şubat Devrimi'ne kim önderlik etti?' diye sorduktan sonra bu sorunun doğru yanıtını yine kendisi verir:

["Bu soruyu rahatlıkla şu şekilde yanıtlayabiliriz: çoğunluğu Lenin'in partisi tarafından eğitilmiş bilinçli ve öfkeli işçiler. Ancak, hemen şunu da eklememiz gerekir: Ayaklanmanın başarısını güvenceye alacak kapasiteye sahip olduğunu göstermiş olan bu liderlik, devrimin liderliğini derhal proleter öncünün ellerine teslim edecek kadar olgun da değildi."(14)]

Burjuvazi iktidarı almaktan korkuyor

Rus burjuvazisi, bütün tarihi boyunca, korkak ve karşı devrimci olduğunu kanıtlamıştır. Çarlık Dışişleri Bakanı Sazonov, 26 Ağustos 1915'de yapılan bir Bakanlar Kurulu toplantısında yerinde bir ifadeyle şunu söylemişti: 'Milyukov (Kadet lider) en büyük burjuvadır ve toplumsal bir devrimden başka hiçbir şeyden olmadığı kadar çok korkar. Genel olarak, Kadetlerin çoğu kendi yazgılarının ne olacağını düşündüklerinde korkudan titrerler.'(15)

Burjuvazi, çarlık rejiminin halkın yoğun saldırısı altına girdiği 25-27 Şubat günlerinde dahi, devrimden kaçınmanın bir yolunu arıyor ve monarşiyle uzlaşmaya çalışıyordu. Sukhanov bununla ilgili olarak şunları yazıyor:

["Lider çevreleri düşünülürse, bunların bütün düşünce ve çabaları devrimi biçimlendirme, ya da ona katılma ve kendilerini onun başına geçirme amacına değil, yalnızca devrimden sakınma hedefine yönelikti. Her türlü girişim çarlıkla uzlaşma içinde gerçekleştirildi; siyasi dalavereler hep yürürlükte kaldı. Bütün bunlar halk hareketinden bağımsız olmakla kalmadı, fakat ayrıca onun zararına bir biçimde ve açıkça onun yıkımı amaçlanarak yapıldı.

"Bu aşamada burjuvazinin konumu oldukça açıktı: bir yandan kendisiyle devrim arasında mesafe koymak ve çarlık rejiminin yanında ona ihanet etmek, diğer yandan ise kendi manevraları için onu istismar etmek."(16)]

Ne var ki, devrimin yengiyeye ulaştığının açıkça görüldüğü 27 ve 28 Şubat günlerinde, bu konumu sürdürmek artık olanaksız hale gelmişti. Kapitalistler, şimdiden sonra, destek vermemiş oldukları devrimin mevyalarını toplamaya girişiyorlardı. Sukhanov şunları yazıyor:

["O andan itibaren Milyukov'un ve onun şahsında Rusya'nın bütün mülk sahiplerinin gerçekte çok trajik bir sorunla yüz yüze kalmış oldukları çok açıktı... Çarlık rejimi kesin olarak yıkılmadıkça ona dört elle sarılmak, onu desteklemek ve ulusal liberalizmin herhangi bir iç ya da dış programını onu esas alarak biçimlendirmek zorunluydu. Birazcık deneyim sahibi olan her burjuva bu durumun farkındaydı.

"Fakat çarlığın halk hareketinin darbeleri altında neredeyse devrilmek üzere olduğu, ama nihai yazgısının tam olarak görülemediği bir durumda ne yapmak gerekirdi? Kuşkusuz, doğal çözüm son ana kadar tarafsız bir konumu benimsemek ve geri dönme şansını elden kaçırmamak idi. Ne var ki, pratikte tarafsızlığın da belli sınırları vardı; bu sınırın ötesine geçildiğinde, tarafsızlığın bizzat kendisi tek yanlı ve hatta iki yanlı olarak dönüş yolunun kapanmasına yol açabilirdi. İşte bu nazik anda öngörülü, esnek ve çevik olmak gerekiyordu. Ancak gerçek trajedi daha sonra başladı. Halk devrimi çarlık rejimini tarihin çöp tenekesine yuvarladıktan sonra ne yapmak gerekiyordu? İktidarı çarlığın elinden almak doğaldı. Eğer devrim hem çarlığı hem de aynı yoldan burjuvaziyi devirmeye çalışacaksa, bu durumda devrimi ezmek üzere çarlıkla

işbirliği yapmak hem daha doğal, hem de kaçınılmazdı. Ama, ya çarlık umutsuz bir durumda bulunurken devrimin başına geçmek bir olasılık olarak hala olabilirliğini koruyorsa? Ya ondan 'yararlanma' konusunda birtakım umutlar belirmiş ise? Bu durumda ne yapmak gerekirdi? Devrim ve demokrasi duruma hakim hale geldikten sonra iktidarı onların elinden almak!"(17)]

Büyük toprak sahibi ve su katılmamış bir monarşist olan Rodzianko, 27 Şubat günü bir uzlaşma bulma umuduyla çarın yanına çıktı: yeni bir çar, belki kral naibi olarak amcası Michael ile birlikte Çariçe Aleksei, ya da zorunlu olması halinde Michael'in bizzat kendisi. Ama bundan hiçbir şey çıkmadı. Nikolai tahtından çekildi ve onu kardeşine verdi; ancak kardeşi kendi yaşamı konusunda güvence verilmedikçe tahta geçmeye niyetli değildi ve böyle bir zamanda böyle bir güvencenin verilemeyeceği de ortadaydı. Böylece monarşi sona ermiş oldu. Sukhanov şunları yazıyor:

["Rodzianko'nun Duma ve mülk sahibi sınıflar adına kime danıştığını bilmiyorum; ama, her halukarda, çarlık yanlısı güçlerle ortak bir cephe kurarak devrimin üstesinden gelme taktiğinin devrimi istismar ederek ve onun başına geçip kontrolü elde tutarak demokratik hareketin üstesinden gelmeye çalışmaktan muhtemelen daha riskli olacağı o saatlerde gözle görülecek kadar açıklık kazanmıştı.(18)

"... Bizim burjuvazimiz... monarşi devrildikten sonra değil, monarşi devrilmezden çok önce halka ihanet etti: Uygun zamanı geldiğinde halka ihanet etme tasarımıyla bir devrim başlatmadı; halkın devrimi en son sınırına gelip dayandığı anda ve adeta saçlarından tutulup sürüklenerek devrimin içine çekildi. Bizim burjuvazimizin hesaplarının ne olduğu konusunda hiçbir kuşkuya yer yok.(19)"]

Ancak, burjuvazi açısından son derece talihsiz bir durum söz konusuydu: Daha çar tahtını terk etmeden önce yeni bir iktidar kurumu halihazırda doğmuş bulunuyordu -Petrograd Sovyeti. Birkaç günlük bir zaman dilimi içinde, Rusya'da bir Sovyete sahip olmayan tek bir şehir bile kalmamıştı. 22 Mart gününe gelindiğinde, Petrograd Sovyeti ile ilişki kurmuş Sovyetlerin sayısı 77'ye ulaşmıştı (ve asker ve fabrika sovyetleri bu rakama dahil değildi).(20)

İktidar Sovyette

24 Şubat Cuma akşamı, Petrograd fabrikalarında İşçi Vekilleri Sovyeti için seçimler yapılmaktaydı. Dolayısıyla, daha Şubat Devrimi nihai zafere erişmeden önce Sovyet doğmuş durumdaydı. Sukhanov şunları söylüyor:

["Eğer mevcut herhangi bir otoriteden bahsetmek gerekirse, 28 Şubat'la birlikte fiili iktidarın onun (Sovyetin) ellerinde olduğu söylenebilir. Bu, sokaktaki herkes için aşikar bir şeydi.

Biçimsel olarak, iktidar Duma Komitesi'ne aitti... Ancak onların iktidarı bir kağıttan ibaretti -isterseniz buna 'moral' iktidar deyin;... (Duma Komitesi -ç.n.) bu kritik kaos saatlerinde yönetme kapasitesinden tamamen yoksun durumdaydı."]

Şehirde düzeni yeniden inşa edebilecek ve yaşamı yeniden olağan seyrine sokabilecek yegane örgüt:

["İşçi ve asker yığınları üzerinde kontrolü ele geçirmeye başlamış olan Sovyet idi. Tüm etkin işçi örgütlerinin Sovyetin insiyatifine girmiş olduğunu herkes açıkça görüyordu; atıl durumdaki tramvayları, fabrikaları, gazeteleri yeniden işler hale geçirecek olan, hatta düzeni yeniden tesis edecek ve şehir sakinlerini şiddetten koruyacak olan organın Sovyet olduğu herkesçe biliniyordu."(21)]

Bundan bir ay kadar sonra, Mart ayı sonlarında, durumda herhangi bir değişiklik yoktu:

["Sovyetin popülaritesi ve otoritesi, şehirli ve köylü yığınlar arasında yuvarlanan bir kartopu gibi giderek büyüyordu... Bu yalnızca söz konusu yığınlarla da sınırlı değildi; siyasi çevrelerde ve devlet kurumlarında da aynı şey geçerliydi -Sovyetin gerçek gücü ve potansiyel yetenekleri giderek daha iyi sezilirken hükümetin ve hükümet organlarının çaresizliği daha net gözleniyordu.

"Resmi hükümet aygıtını oluşturan parçalar birbiri ardına atıl kalmaya başlamışlardı. Her iki tarafın arzu ve iradesinden bağımsız bir şekilde, Sovyet resmi hükümet aygıtının yerini almaktaydı."(22)]

Şubat Rejimi'nin sonuna kadar Sovyet en büyük iktidar organı olma konumunu sürdürdü.

Ama burjuvazinin iktidarı alması gerekir...

Menşevik liderlere göre, iktidarın burjuvazinin elinde olması tartışması bile yersiz olan bir gereklilikti; çünkü bu, onların 'marksizmi'ne göre, tarihin değişmez yasaları tarafından önceden saptanmış bir koşuld. Menşevizmin aşırı solcu enternasyonalist kanadından olan Sukhanov bile bu varsayıma bütünüyle teslim olmuş durumdaydı. Nitekim, Şubat Devrimi'nden önce şu konuda hiçbir kuşkusu yoktu:

["Çarlık rejiminden sonra onun yerini alması gereken hükümet bütünüyle burjuva karakterde olmalıdır...

Mevcut devlet aygıtının bütünü, bürokratlar ordusu, Zemstvolar ve belediyeler -ki bunlar demokrasinin tüm güçleriyle işbirliği yapmışlardır- Milyukov'a itaat edebilirler, Çekidze'ye değil. Başka bir aygıt olmadığı gibi olması da beklenemez."(23)]

Birisi burjuvaziye karşı parmağını kıvıldatsa hemen karşı devrimci safta yerini almış olacak, bu ise devrimin yenilgisiyle sonuçlanacaktı:

["Burjuvazi bütün ağırlığını yekvücut olarak terazinin öbür kefesindeki çarlıktan yana koyacak ve onunla - devrime karşı- güçlü bir birleşik cephe oluşturacaktı. Bu ise, bütün bir orta sınıfın ve basının devrime karşı harekete geçmesine yol açacaktı... Bu koşullarda iktidarın sosyalist bir tarzda ele geçirilmesinin anlamı, devrimin derhal ve kaçınılmaz bir biçimde yenilgiye uğraması olurdu."(24)]

Savaş, burjuvazinin devrilmesini olanaksız kılan bir diğer faktördü. Dış siyasetin üstesinden yalnızca burjuvazi gelebilirdi. Sukhanov şunları söylüyor:

["Dış siyasette sonuçları önceden kestirilemez olan köklü bir değişikliğe gitmek devrimin yüz yüze bulunduğu güçlülere bir yenisini daha eklemek anlamına gelecekti ve böyle bir değişikliği tartışmak bile anlamsız olurdu... Dış siyaset alanındaki sorunların çözümünde sorumluluğu geçici bir süre için burjuvazinin üstlenmesi, otokrasinin askeri siyasetini sürdüren bir burjuva hükümeti altında savaşın mümkün olan en kısa sürede ve en sancısız biçimde tasfiye edilmesi mücadelesine girişilebilmesi açısından, bana mutlak bir zorunluluk olarak göründü... Eğer bir burjuva hükümetin varlığını kabullenecek ve onun devrime bağlılığına inanacak idiysek, bu durumda savaşa karşı sloganları rafa kaldırmanın geçici bir süre için zorunlu olduğu mantıksal olarak açıkça ortadaydı... Genel olarak, iktidar sorunun çözümünün ne olacağı bana göre çok aşıkardı... İktidar burjuvazinin olmalıydı."(25)]

Sovyetin liderleri iktidarı alması için burjuvaziye yalvarıyor

Tüm iktidar Sovyetin elindeydi, ne var ki, liderlerinin izlediği siyaset yüzünden iktidarı liberal burjuvaziye devretmek zorunda kaldı. Menşeviklerin Sovyet içindeki güçlü ismi Tsereteli bunu şöyle açıklıyordu: 'Burjuvaziyle bir uzlaşmaya varılması zorunludur. Devrimin izleyebileceği başka bir yol yoktur. Tüm iktidarın elimizde olduğu ve bir parmak hareketiyle hükümeti alaşağı edebileceğimiz doğru; ancak bu devrimi bozguna uğratmak anlamına gelir.'(26) Böylece, Sovyetin liderleri iktidarı alması için liberallerin liderlerine yalvarmaya başladılar. Aksi taktirde bunun sonuçlarının korkunç olacağını ileri sürerek onlara gözdağı vermeye çalıştılar. Yığınların aşırılıklarını durduracakları, Sovyetin kendi kendisine kısıtlamalar getireceği sözünü verdiler.

Sukhanov durumu şöyle açıklıyor:

["Onların (kapitalistlerin) bu deneye girişmekten vazgeçerek kendi sınıf egemenliklerini pekiştirmenin diğer yöntemlerine başvurmalarına yol açabilecek herhangi türden bir taleple onlara meydan okumaktan kaçınmamız gerekir.

"Bu 'bileşimi sekteye uğratmamak' için her türlü çabayı göstermeliyiz ve dolayısıyla, hangi somut koşullarda iktidarı Milyukov'un hükümetine devredebileceğimiz sorusuna yanıt getirirken kendimizi asgari ve gerçekten vazgeçilemeyecek talepler içeren bir programla sınırlamalıyız.

"Esas olarak, yalnızca tek bir koşul öne sürmemiz gerektiğini düşündüm: ülkede tam bir siyasi özgürlüğün, örgütlenme ve ajitasyon konusunda mutlak bir özgürlüğün garanti edilmesi."(27)]

Sovyet iktidar olacak güce sahipti; ancak ondan seve seve vazgeçmeye de hazır - yeter ki kapitalistler Sovyetin kapısına kilit vurmayacakları, çanına ot tıkamayacakları konusunda söz versinler! Önderleri burjuvazinin iktidarı almasını sağlayabilmek için her yola başvurdular: Yalvardılar, tatlı dille kandırmaya çalıştılar, tehditler savurdular...

27 Şubat'ta Sukhanov burjuvazinin lideri Milyukov'u tehdit ediyordu:

["Şu an, hemen birkaç bina ötede İşçi Vekilleri Sovyeti toplanıyor. Halk ayaklanmasının başarısının anlamı şu ki, birkaç saat içinde, devlet içindeki etkin gerçek iktidar, en azından Petersburg'ta, Sovyetin eline geçmiş olacak. Çarlığın teslim olmasıyla birlikte duruma egemen olacak güç Sovyettir. Aynı zamanda, bu koşullarda halktan gelen talepler kaçınılmaz olarak en uç boyutlara varacaktır. Şu an hareketin daha ileriye doğru çekilmesine gerek yok - zaten aşırı bir hızla tepeden aşağı doğru son sürat ilerliyor. Onun belli sınırlar içinde tutulabilmesi muazzam bir çabayı gerektiriyor. Bunun yanısıra, halkın taleplerini belli sınırlar içinde tutmaya girişmenin bir hayli riskli bir iş olduğu da unutulmamalı; bu, demokrasiyi kontrol eden grupların halkın gözünde itibar yitirmesine yol açabilir. Hareket, ilkel güçlerin kontrolden çıkmış bir patlamasına da dönüşebilir."(28)]

Bundan birkaç gün kadar sonra, Sukhanov Sovyet Yürütme Komitesi'ne üye bir delege olarak Geçici Hükümet'e (Duma Geçici Komitesi -ç.n.) şunları anlattı: "Sovyet... mevcut genel durumun bir sonucu olduğu ve devrimin çıkarlarına uygun düştüğü düşüncesinden hareketle geçici bir hükümetin kurulması işini burjuva gruplara bırakacaktır".(29)]

Geçici Hükümet'in buna tepkisi ne oldu?

["Milyukov çok yerinde bir tavır aldı. Sovyet ile bir uyum içinde olmadıkça hiçbir hükümetin kurulamayacağını ve ayakta kalamayacağını kabul etti. Yetkiyi bir burjuva rejime bırakanın ya da elde tutmanın bütününü (Sovyet) Yürütme Komitesi'nin inisiyatifinde olduğunun farkındaydı. Gerçek gücün nerede yattığını, yeni hükümetin varlığını ve faaliyetinin olmazsa olmaz koşullarını kime borçlu olduğunu görüyordu... Bizim kendi taleplerimizin 'asgari' niteliğine ve Yürütme Komitesi'nin... genel tavrına gelince; Milyukov böyle bir 'ılımlılık' ve böylesi bir 'sağduyu' ummuyordu. Bizim iktidar sorununa ilişkin yaklaşımımızı şaşkınlık ve memnuniyetle karşıladı, hükümetin kuruluşunu da etkileyecek olan savaş ve barış sorununa ilişkin tavrımızdan büyük hoşnutluk duydu. Öyle ki, şaşkınlığını ve duyduğu derin memnuniyetini gizlemeyi dahi düşünmedi."]
Ve Milyukov şunu söyledi: "Evet, sizi dinlerken işçi sınıfı hareketimizin 1905'ten bu yana geçen zaman içinde ne büyük bir yol katetmiş olduğunu düşünüyordum."(30)

Burjuvazi tiksinti duyduğu devrimden iktidarı devralıyor

Burjuva çevrelerini yakından tanıyan V. B. Stankeviç, devrimden sonra söz konusu çevrelere hakim olan ruh halini şu şekilde tanımlıyor:

["Görüntü olarak, devrimi kutladılar, ona övgüler düzdüler, 'Yaşa!' haykırılarıyla özgürlük savaşçılarını kutladılar, kızıl kurdalalar takındılar ve kızıl bayraklar altında yürüdüler... Herkes, 'Biz, bizim devrimimiz, bizim zaferimiz, bizim özgürlüğümüz' diyordu. Oysa, yüreklerinde, kendi aralarındaki konuşmalarında onları tir tir titreten bir korku vardı; kendilerini bilemedikleri bir yöne doğru sürükleyen düşman, ilkel güçlerin tutsağı gibi hissediyorlardı. O iri yarı, ihtişamlı bir kişilik olan Rodzianko'nun asaletini korumaya çalışarak ve solgun, son derece üzgün bir yüz ifadesiyle Tauride Sarayı'nın* koridorlarında birikmiş üstü başı yırtık pırtık asker kalabalığının arasından geçerkenki görüntüsü unutulmaz bir görüntüydü. Resmi kayıtlarda, askerlerin orada Geçici Hükümet'e karşı mücadelesinde Duma'yı desteklemek üzere toplandıkları söylenir. Oysa, gerçekte Duma daha ilk günden feshedilmiş durumdaydı. Duma Geçici Komitesi'nin tüm üyelerinin ve onun etrafındaki kişilerin yüzünde de aynı ifade vardı. İlerici bloğun temsilcilerinin ise evlerinde çaresizlik içinde sızlandıkları söyleniyor."(31)]

Dördüncü Duma üyesi ve Geçici Hükümet'in destekçisi olan V. V. Shulgin'in tanık olduğu şeyler bundan da çarpıcıdır. Shulgin anılarında şunları yazar:

["Bu dur durak bilmez insan akını görüntüye yeni yüzler getiriyordu; bunların sayısının ne olduğu hiçbir öneme haiz değildi: Hepsisi bir tür aptal, hayvansı, hatta şeytansı bir görünüme sahipti. Tanrım, ne denli çirkin görünüyorlardı! Öylesine iğrençlerdi ki dişlerimi gıcırdatıyordum. Kendimi acı içinde, çaresiz hissetmişim ve sınırsız bir öfkeyle doluydum.

Makinalı tüfek! Evet, sahip olmayı istediğim şey buydu. Bu serseri takımının ancak makinalı tüfeklerin dilinden anlayabileceğini, ancak makinalı tüfeklerin bu vahşi canavarı inine geri gönderebileceğini düşündüm. Bu vahşi hayvan muhterem Rus halkından başkası değildi. Korktuğumuz, her şey pahasına sakınmaya çalıştığımız şey karşımızda duruyordu. Devrim başlamıştı.

"Ah, elimizde makinalı tüfekler olsaydı. Ama hiç silahımız yoktu. En büyük aptallığımız ve tamir edilmesi mümkün olmayan hatamız önceden gerçek bir silahlı güç oluşturmamış olmamızdı. Eğer güvенеbileceğimiz bir tek alay olsaydı, kararlı bir tek generale sahip olsaydık sonuç bir hayli farklı olurdu. Ancak bunların her ikisinden de yoksunduk... dahası, her ikisine de sahip olamazdık. Çünkü o sıra Petrograd'ta güvenilebilecek asker kalmamıştı, ya da böyle askerler hiç olmamıştı... Subaylar! Ya subaylar? Bunlardan daha sonra bahsedeceğiz. O sıralar, destek bulmak üzere 'subayların yakınlığı'nı umut etmek tek bir kimsenin bile aklına gelmemişti."(32)]

Geçici Hükümet ile Sovyet arasında hiçbir sevgi bağı yoktu; olan yalnızca anlaşmalı bir evlilikti. İktidarı kendisinden devraldığı Sovyet'ten tiksinti düzeyinde nefret eden Geçici Hükümet, her şeye karşın nefretini gizledi ve onun desteğini kabul etti. Sukhanov bunu şu şekilde anlatıyor:

["Bu, burjuvaziye, olayların akışındaki talihsiz bir dönüşüm gibi görünmüş olabilir, bununla birlikte, bu yine de ehvenişer bir durumdu ve burjuvazi açısından yegane çıkış yoluydu. İktidarın tüm niteliklerini kendi eline geçirmesi -bir uzlaşma pahasına, ağır bir bedel ödeme pahasına olsa bile- yaşamsal bir öneme sahipti. Bunun için ortada bir tek gerçek araç vardı.

Bu araç, Sovyet içindeki küçük burjuvazi ile yapacağı resmi bir evlilikti. Sevginin varlığının sözü bile edilemezdi -var olan sevgi değil, açık bir çıkar hesabıydı. Hiç kuşkusuz, Sovyetin bizzat kendisi hiçbir çekiciliğe sahip değildi; sorun onun çeyizi idi. Sovyetin bu evlilik sırasında getireceği çeyizin içinde ise ordu, gerçek iktidar, derhal özgüveni ve destek kazanma ve yönetimin gerektirdiği tüm teknik araçlar olacaktı."(33)]

Neden Sovyet liderleri iktidarı Geçici Hükümet'e devrettiler?

İşçileri ve askerleri durumun hakimi konumuna getiren muzaffer bir devrimin burjuva düzeni neden yıkmadığı sorusu nasıl açıklanabilir? Sovyetin liderleri neden iktidarı liberal burjuvaziye devrettiler? Devrimi bir burjuva devrimi olarak gören menşevizm ideolojisi, tek başına bu soruların doyurucu bir yanıtı olamaz. Sosyalist devrimcilerin (ve bunlarla birlikte Menşeviklerin) sözünü ettikleri, siyasi rejimi toplumsal içeriğinden yoksunlaştıran 'devrimci demokrasi' (ne burjuva ne de sosyalist olan bir demokrasi) de bu paradoksu açıklamaya yetmez. Nasıl olmuştur da bu düşünceler yaygın ve kalıcı fikirler olabilmişlerdir? Bu sorunun yanıtını, aydınların önderliğindeki küçük burjuva yığınların -özellikle de köylülerin- devriminin başlangıcında çoğunluğu teşkil etmiş olmalarında ve devrimin henüz olgunlaşmamış olmasında aramak gerekir.

Sovyet içindeki temsil sistemi -aslında üniforma giymiş köylüler olan- askerlere bir avantaj kazandırıyor. Askerler her bölükten bir delege ile temsil edilirlerken binlerce işçi yalnızca bir delege ile temsil ediliyordu. Başlangıçta, söz konusu bölükler kadroları çok şişkin olan, her bölükte en az bin asker bulunan ihtiyat alaylarının bölükleriydiler; ancak kısa bir süre sonra, büyüklüğünün ne olduğuna bakılmaksızın her bölük Sovyete bir delege göndermeye başladı. Sonuç olarak, garnizonda toplam sayısı 150.000 olan askerler şehirdeki 450.000 işçiden iki kat fazla delegeyle temsil edilir oldular.³⁴ Bu yüzden, askerler, sayılarına oranla, işçilerden dört ya da beş daha fazla temsilci gönderiyorlardı; Sovyette 2.000 asker delege ve 800 işçi delege vardı.⁽³⁵⁾

Benzer şekilde, işçiler arasında da bir dengesizlik söz konusuydu; küçük fabrikaların işçileri büyük fabrikalardaki işçilerden çok daha iyi temsil ediliyorlardı. Petrograd'taki işçilerin yüzde 87'sini barındıran büyük fabrikalar Sovyete 484 delege gönderirlerken, geriye kalan yüzde 13'lük kısmı oluşturan küçük fabrika işçileri 422 delegeye sahipti.*⁽³⁶⁾

Peki ama askerlerin temsilcileri kimlerdi? Esas olarak küçük burjuva aydınlar. Sukhanov, Şubat Devrimi'nin hemen ardından Sovyet içindeki asker temsilcilerini bu şekilde tanımlıyor:

["Bu asker ve subay delegelerin çoğunluğu, sağ demokratik, ya da tamamen bilgisiz, veya Kadet zihniyetli bir kitle oluşturuyordu. Bunların bir kısmı alel acele ve yüzeysel bir biçimde bir çeşit sosyalist etikete bürünmüş serbest meslek sahibi, liberal görüşlü kişilerdi, bir kısmı ise, asker örgütlerinin savaş kışkırtıcılığına pirim veren mevcut atmosfere uygun olarak seçtikleri gerçekten askerler olan insanlardı. Bu ikincilerin çoğunluğu sosyalist devrimci nüvenin etrafında toplanmışlardı."⁽³⁸⁾]

Sovyet içinde tartışmasız en büyük parti konumunda olan Sosyalist Devrimci Parti, küçük burjuva ve hatta burjuva unsurlar için bir çekim merkezi oluşturuyordu:

["Bunlar küçük burjuva demokrasinin unsurlarıydılar -köylüler, dükkan sahipleri, kooperatifçiler, küçük memurlar, küçük mülk sahipleri, büyük bir kitle oluşturan yoksul aydınlar... Bu en büyük parti, hem yüksek burjuvazinin siyasi olarak istikrarsız olup kolayca saf değiştirebilen kesimini, hem de bazı çoşkulu, liberal toprak sahiplerini kendi saflarına çekebilmişti; öte yandan, popüleritesi bir hayli yüksek olan yeni Savaş Bakanı Kerenski'nin ardından giden sağlam bir asker kütlesi -muazzaf subaylar ve hatta generaller- de partiye katılmaya başlamıştı. Bunlar öylesi insanlardı ki, daha iki iki buçuk ay kadar önce, aralarından hiçbiri yoldan geçen birinin sosyalist devrimci olmasından kuşku duyduğunda o kişiyi orada öldürmekte ya da idam mangasının önüne göndermekte tereddüt etmezdi."⁽³⁹⁾]

İkili İktidar

İkili iktidara dayalı bir rejim son derece istikrarsız bir rejim olmaya yazgılıdır. Bu rejim, devletin iki iktidarı arasında bir iç savaşın patlak vermesi olasılığını kendi içinde barındırır. Yükselen bir devrimci krizin göbeğinde, bir rejimin bu ikisini kendi içinde bir araya getirmesi nasıl mümkün olabilir? Menşevik Sukhanov bu soruya teorik bir yanıt getirmeye çalışmıştır:

["Bir yandan proleteriyayı mevcut durumun fiili hakimi yapmış, öte yandan burjuva düzenin temellerini ve hatta eski egemen sınıfların biçimsel otoritesini hemen olduğu gibi bırakmış muzaffer ve esaslı biçimde demokratik bir devrimin ne denli karmaşık bir şey olduğunu akıldan çıkarmamak gerekir; böyle bir dönemde emek sorununun ne denli güç, yaşamsal ve nazik bir sorun olduğunu, bu dönemin çekiç ile örs arasında, yani birbirlerini durmaksızın grev ve lokavtla tehdit eden protestocu ve isyankar işçilerle işverenler arasında ne büyük bir deneyim, kararlılık, incelikli bir düşünüş ve hüner gerektirdiğini kavrayabilmek için, devrimin yarattığı böyle bir durumun tüm karmaşıklığını ve çelişkilerini iyi anlamak zorunludur."⁽⁴⁰⁾]

Eğer böyle bir durum kabullenilecek ve muhafaza edilecek ise, bu durumda ikili iktidarın yarattığı bu sorunun çözümüne ilişkin verilebilecek tek bir yanıt olabilir: İki iktidardan biri -Sovyet- kendisini diğerine -Geçici Hükümet'e- tabi hale getirmek zorunda kalacaktır. Nitekim, Menşevik ve sosyalist devrimci liderlerin gerçekleştirmek için ellerinden gelen çabayı gösterdikleri şey tam da bu oldu:

["Barış, toprak ve ekmek talepleri yığınlar arasında çok yaygındı. Hükümet bu talepleri karşılamaz, karşılamazdı. Bu sınıf mücadelesinde Sovyet hükümetin yanındaydı. Sovyet, hükümetin kitlelerin beklentilerine zıt düşen uygulamalarını kendi programının yaşama geçirilmesi gibi gösterip yutturmaya çalışırken bir yandan da kitleleri itidale ve itaate davet etti. Yani, Sovyet, burjuva hükümetin yanında halka ve devrime karşı savaşıyordu."(41)]

Kapitalistler güçsüz durumda olduklarını biliyorlardı. Savaş Bakanı Guçkov, 9 Mart'ta General Alekseev'e şunları yazmıştı:

[Geçici Hükümet'in elinde gerçek bir güç yok; aldığı kararlar İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti izin verdiği ölçüde hayata geçiriliyor. Sovyet, ordu, demiryolları, posta ve telgraf gibi gerçek iktidar unsurlarının çoğunun kontrolünü kendi elinde bulunduruyor. Geçici Hükümet'in ancak İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin izin verdiği ölçüde bir mevcudiyete sahip olduğu pekala söylenebilir. İçinde bulunduğumuz şu gün yalnızca yukarıda bahsi geçen Sovyet'in emirleriyle çalışmayan emirler verilebildiğini özellikle belirtmek gerek."(42)]

Sovyet, 'tüm enerjisini elinde bulundurduğu iktidarın bütününe hükümete vermek, iktidarı onun ayakları önüne sermek için harcamak zorunda idi.' 'Sovyetin 'çizgisi' buydu'.(43)

Ya küçük burjuvazi ordusunun burjuvazinin peşine takılıp giderken altında burjuvaziyle birlikte yürüdüğü bayrak neydi? Bunun yanıtı şudur: demokrasi. 1917 yılında Rusya'da Menşevik ve sosyalist devrimci liderlerin yaptıkları yegane şey, Engels'in 'saf demokrasi' konusunda Bebel'e yazdığı 11 Aralık 1884 tarihli mektupta söylediklerini doğrulamaktı:

["Devrim anı geldiği zaman, kendisi en radikal burjuva partisi... ve bütün burjuva ve hatta feodal rejimin son kurtuluş ümidi olarak geçici bir süre için önem kazandığında... tüm gerici kitle onun ardına düşer ve onu güçlendirir; daha önce gerici olan her şey demokratik bir tavır takınır. Her ne olursa olsun, kriz gününde ve krizi izleyen günde bizim yegane düşmanımız saf demokrasi etrafında kümelenecek olan bütün kollektif gericilik olacaktır ve öyle sanıyorum ki, bu durumu gözden kaçırmamak gerekir."(44)]

Lenin duruma açıklık getiriyor

Lenin, Sukhanov ve diğer Menşeviklerin aksine, devrimin yazgısını birtakım tarih-üstü şemalara bağlı kalarak ve değişmez yasaların bir sonucu olarak devrimin bir burjuva devrimi olduğunu savlayarak açıklama tuzağına düşmedi. Lenin için belirleyici olan şey eylemdi. Nisan ayı başlarında kaleme aldığı Devrimimizde Proleteryanın Görevleri başlıklı bir broşürde, uzlaşmacıların şu iki faktörün sonucu olarak Sovyeti kontrol edebildiklerini söyledi: (1) devrimin henüz olgunlaşmamış olması ve (2) küçük burjuva kitlelerin sahip olduğu ağırlık:

[(Devrim) daha önce hiç olmadığı kadar çok sayıda sıradan yurttaş hareketin içine çekmiştir... On senedir siyasi bir uyuşukluk içinde olan, çarlık rejiminin korkunç baskısı ve toprak sahipleri ile kapitalistlerin insanlık dışı boyunduruğu yüzünden siyasi olarak ezilmiş milyonlarca, on milyonlarca insan bugün uyanmış ve enerjik bir biçimde siyasetin içine çekilmiş durumdadır. Kimdir bu milyonlarca, on milyonlarca insan? Büyük çoğunluğu küçük patronlar, küçük burjuvalar, kapitalistlerle ücretli işçiler arasında bir yerde duran insanlardır. Tüm Avrupa ülkeleri arasında en küçük burjuva karaktere sahip olanı Rusya'dır. Muazzam büyüklükte bir küçük burjuva dalgası her şeyi bastı ve sınıf bilinçli proleterya üzerinde yalnızca sayısal olarak değil, fakat ayrıca ideolojik olarak da üstünlük kurdu; yani, küçük burjuva siyasi bakış açısını son derece geniş işçi çevrelerine de bulaştırdı ve onların zihinlerini bu fikirlerle doldurdu."(45)]

Küçük burjuvazi kapitalistlere güvenme eğilimindeydi:

["İçinde bulunduğumuz şu gün, Rusya'daki halk kitlelerinin siyasetini karakterize eden şey, -barış ve sosyalizmin en büyük düşmanları olan- kapitalistlere karşı duyulan anlamsız bir güvendir; bu durum, tüm Avrupa ülkeleri arasında en küçük burjuva niteliğe sahip bu ülkenin toplumsal ve ekonomik toprağında devrimci bir çabuklukla yetişmiş bir meyvadır. Geçici Hükümet ile İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti arasındaki 'anlaşma'nın sınıf temeli budur."(46)]

Küçük burjuvazinin sahip olduğu nüfuzun sonucu olarak, iktidar burjuvaziye teslim edilmişti:

["Rus Devrimi'nin son derece önemli bir özelliği, yerel Sovyetlerin pek çoğunun kendisine olan güveninden hoşnut... Petrograd İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin devlet iktidarını gönüllü olarak burjuvaziye ve onun geçici hükümetine devrediyor olması ve onu desteklemek üzere bir anlaşmaya giderek bu ikincisi üzerindeki üstünlüğünü yine gönüllü olarak terk etmekte olmasıdır."]

Bunun sonucu ikili iktidar idi:

["Bu ikili iktidar ortada iki hükümetin bulunuyor olmasından bellidir: Bunlardan birisi, tüm iktidar organlarını kendi elinde tutan, burjuvazinin asıl ve gerçek hükümeti olan Lvov ve yandaşlarının Geçici Hükümet'i, diğeri ise, iktidar organlarına sahip olmayan, ama açık ve tartışmasız bir halk çoğunluğunun,

silahlı işçilerin ve askerlerin desteğine dayanan, İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti biçimine bürünmüş tamamlayıcı, diğerine paralel, 'kontrol edici' bir hükümet."(47)]

Ancak bu durum uzun süre devam edemezdi:

["İkili iktidar, devrimin gelişim sürecinde yalnızca bir geçiş aşamasını ifade eder; devrim ise, sıradan bir burjuva demokratik devrimin ötesine geçmiş, ancak henüz proleterya ve köylülüğün 'saf' diktatörlüğüne ulaşmamış bir aşamadır.

"Şubat Devrimi, Menşeviklerin 'marksizmi'nin tarih-üstü bir yasası yüzünden değil, devrimin henüz olgunlaşmamış olması yüzünden, yani proleteryanın sınıf bilincinden ve örgütlülüğünden henüz yoksun oluşu dolayısıyla kapitalizmi yıkmaya başarısını gösterememişti. Lenin'in Nisan Tezleri'nde açıkladığı gibi*: ["Bugün Rusya'daki durumun özgül niteliğini oluşturan şey, ülkenin -proleteryanın sınıf bilincinin ve örgütlülüğünün yetersiz oluşu yüzünden burjuvazinin elinde olan- devrimin birinci aşamasından, iktidarı proleteryanın ve köylülüğün en yoksul kesimlerinin eline vermesi gereken ikinci aşamasına geçmekte olmasıdır.(49)

"Şubat Devrimi, başında Prens Lvov'un bulunduğu, yalnızca Kadetlerden ve Oktobristlerden oluşan Geçici Hükümet'in kurulmasına yol açtı. Bu hükümetin en önemli kişileri Milyukov (Dış İşleri Bakanı) ve Guçkov (Savaş Bakanı) idi. Kerenski, Adalet Bakanı olarak, hükümet içindeki yegane 'sosyalistti'. Kerenski, Sovyetin uzlaşmacı liderlerinin -en önde gelen lideri V. Çernov olan sosyalist devrimcilerin ve o sıralar yine en önemli lideri N. S. Çekidze olan Menşeviklerin- desteğine sahipti."]

*Duma Geçici Komitesi -daha sonra Geçici Hükümet- ile İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin kendi toplantılarını düzenledikleri bina (T.Cliff).

*Büyük fabrikaların daha az, küçük fabrikaların daha çok delegeyle temsil edilmesi durumu diğer şehirlerdeki Sovyetlerde de geçerliydi. Nitekim, Moskova'daki muazzam büyüklükteki 20 işletmede (Guzhon, Dynamo vb. gibi) çalışan 72.000 işçi Sovyette 60 delegeyle temsil edilirken, yine toplam 72.000 işçinin çalıştığı küçük işletmeler (ki bunların her birinde çalışan işçi sayısı 400'den daha azdı) 100'ün üzerinde delegeye sahipti.(37)